

Sprawozdanie z XIX Ogólnopolskiej Konferencji Psychologii Rozwojowej, Łódź 14–16 czerwca 2010

IWONA JANICKA

Instytut Psychologii
Uniwersytet Łódzki
Łódź

W dniach 14–16 czerwca 2010 roku odbyła się XIX Ogólnopolska Konferencja Psychologii Rozwojowej, pod hasłem: *Perspektywy rozwoju współczesnego człowieka*. Udział w konferencji zgłosiło 238 osób. W czasie konferencji wygłoszono sześć wykładów plenarnych, odbyły się trzy sesje plakatowe, na których zaprezentowano 33 plakaty, 11 sympozjów oraz 11 sesji tematycznych, w ramach których wygłoszono 152 referaty. Obrady odbywały się w Centrum Szkoleniowo-Konferencyjnym Uniwersytetu Łódzkiego.

Uroczyste otwarcie Konferencji rozpoczęło się od powitania Gości przez przewodniczącą Konferencji, prof. dr hab. Iwonę Janicką. Otwarcia obrad dokonał rektor Uniwersytetu Łódzkiego prof. dr hab. Włodzimierz Nykel. Kolejno głos zabierali przedstawiciele władz Uczelni, a mianowicie: prodziekan Wydziału Nauk o Wychowaniu – prof. dr hab. Wiesław Szymczak, dyrektor Instytutu Psychologii – prof. dr hab. Eleonora Bielawska-Batorowicz oraz przewodnicząca Sekcji Psychologii Rozwojowej prof. dr hab. Maria Kielar-Turska. Przewodnicząca Sekcji wprowadziła uczestników w problematykę Konferencji stwierdzając, że „perspektywiczne ujmowanie rozwoju wiąże się z przewidywaniem nie tylko jego ukierunkowania, ale i przebiegu. Istotne staje się zatem przewidywanie warunków sprzyjających rozwojowemu postępowi, jak i tego wszystkiego, co może przebieg ten zmieniać zarówno pozytywnie, prowadząc

do niezwykle, niespodziewanych osiągnięć, jak i negatywnie – wywołując opóźnienia, zniekształcenia, zaburzenia procesu rozwojowego”. Omówiła wybrane cztery zagadnienia, jakie stoją przed psychologami zajmującymi się perspektywami rozwoju człowieka. Po pierwsze, chodzi o ocenę możliwości adaptacyjnych współcześnie żyjących ludzi, zwłaszcza w wieku senioralnym; po drugie, przygotowanie człowieka do właściwego reagowania na zachodzące w świecie zmiany, poprzez podejmowanie odpowiednich zadań edukacyjnych, obejmujących wszystkie okresy życia człowieka; po trzecie, uwzględnianie pozapoznawczych uwarunkowań osiągnięć rozwojowych, zwłaszcza takich jak uwarunkowania społeczne; po czwarte, zwrócenie uwagi na znaczenie zarówno jawnej, jak i utajonej wiedzy o intencjonalnych zachowaniach innych osób.

Po uroczystym otwarciu Konferencji wygłoszone zostały dwa wykłady plenarne. Pierwszy, *Wydarzenia związane z prokreacją w cyklu życia*, zaprezentowany został przez prof. dr hab. Eleonorę Bielawską-Batorowicz. Autorka wskazała na pojawiające się zaburzenia przebiegu procesów fizjologicznych utrudniających posiadanie potomstwa, co oznacza zakłócenia w realizacji indywidualnych planów prokreacyjnych. Prowadzi to także do utrudnień w realizacji zadań rozwojowych związanych ze społeczną rolą kobiety i mężczyzny. Wydarzenia związane z prokreacją rozpa-

trywała w odniesieniu do zmian związanych z rozwojem i biegiem życia jednostek. Zaprezentowała przykłady badań ilustrujących dwa stanowiska. Pierwsze dotyczyło zmian i wydarzeń związanych z nabywaniem, realizowaniem i utratą zdolności prokreacyjnych. W takich badaniach zaznacza się odwołanie do fizycznego rozwoju organizmu, do procesów psychicznych oraz społeczno-kulturowych uwarunkowań prokreacji, a punktem centralnym analiz jest jednostka, która realizuje zadania związane z prokreacją. Drugie stanowisko wskazuje na rolę prokreacji w indywidualnym rozwoju. Wówczas punktem centralnym analiz staje się okres prenatalny i konsekwencje jego przebiegu dla dalszego rozwoju jednostki.

Drugi wykład, zatytułowany *Wybrane neuropsychologiczne aspekty rozwoju człowieka: szanse i zagrożenia*, wygłosił prof. dr hab. Jan Rostowski z Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Warszawie. Autor szczegółowo omawiał osiągnięcia współcześnie rozwijającej się neuronauki. Za szczególnie znaczące uznał wyniki badań w zakresie genetyki, a przede wszystkim neuropsychologii. W kontekście tych wyników podkreślał możliwości wzbogaconego, bardziej pełnego, optymalnego rozwoju ludzkiej jednostki w poszczególnych okresach jej życia. Z drugiej zaś strony, wskazywał również na liczne, dotąd nierozpoznane i niewuwzględniane, negatywne aspekty, stanowiące zagrożenia dla prawidłowo przebiegającego rozwoju człowieka, szczególnie we wczesnych okresach jego życia. Szczegółowo omówione były te możliwości lub zagrożenia, jakie są następstwem rozwoju ludzkiego mózgu, a które są związane z procesami neurogenezy, migracji neuronów, synaptogenezy i kształtowania się sieci neuronalnych, selekcji (zamierania) neuronów i ich połączeń synaptycznych, a szczególnie procesu mielinizacji (lub demielinizacji) włókien.

Z uwagi na bardzo bogaty program Konferencji pominięta zostanie charakterystyka treści prezentowanych plakatów oraz wygłoszonych referatów. Zostanie jedynie zasygnalizowana problematyka kolejnych sympozjów i sesji tematycznych.

W pierwszym dniu Konferencji prezentowane były referaty na dwóch sympozjach i jednej sesji tematycznej. Pierwsze sympozjum *Różnice indywidualne a perspektywy rozwoju współczesnego człowieka*, prowadzone przez prof. dr hab. Marię Ledzińską (UW) oraz prof. dr hab. Andrzeja Sękowskiego (KUL), składało się z dwóch części zatytułowanych: *Funkcjonowanie poznawcze i pogranicze intelektu i osobowości*. Omawiano tu: genetyczne uwarunkowania zmienności interindywidualnej, uzdolnienia, kompetencje poznawcze, efekt Flynna, międzykulturowe różnice w procesach poznawczych, różnice międzypłciowe oraz funkcjonowanie uwagi u osób z doświadczeniem PTSD (część 1) oraz problematykę inteligencji emocjonalnej i metody jej pomiaru, analizowano związki między inteligencją emocjonalną a temperamentem, rolę poczucia umiejscowienia kontroli w sytuacji pracy, prezentowano wyniki badań dotyczące zależności między motywacją osiągnięć a osobowością i nasileniem lęku (część 2). Drugie sympozjum – *Podmiotowość człowieka w wybranych dziedzinach jego aktywności* – prowadzone było przez prof. dr hab. Czesława Waleś z Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji w Lublinie. Rolę dyskutanta pełnił dr Michał Grygielski z Wyższej Szkoły Biznesu – National-Louis University. Referaty odnosiły się do podmiotowości i tożsamości człowieka i dotyczyły między innymi: współdziałania „Ja podmiotowego” i „Ja przedmiotowego” w rozwoju człowieka, roli dyscypliny i dyscyplinowania w rozwoju podmiotowości dziecka, rozwiązywania problemów wychowawczych w przedszkolu, komunikacji niewerbalnej osób z ołepieniem, badań nad samooceną młodzieży z wadą słuchu, stylu życia, problemów tożsamościowych wynikających z niezrealizowanych zadań rozwojowych, aktywności integracyjnej osób 24-letnich w ujmowaniu religijnego symbolu krzyża (badania empiryczno-rozwojowe), aktywności antycypacyjnej młodzieży w dziedzinie własnej religijności, oczekiwań osoby i jego znaczenie w percepcji rzeczywistości wykreowanej kulturowo. W pierwszym dniu odbyła się również sesja tematyczna zatytułowana *Transformacja*

życia małżeńskiego i partnerskiego prowadzona przez prof. dr hab. Eugenię Mandal (UŚ), w ramach której uwzględniono tematy związane z: rozwojowym aspektem jakości życia w związkach partnerskich, zachowaniami komunikacyjnymi w małżeństwie, transgresyjnym ujęciem powodzenia w małżeństwie, strukturalnym modelem rodziny i samooceny małżonków, sytuacją psychiczną i rodzinną osób rozwodzących się, postawami wobec seksu i seksualną samoświadomością kobiet i mężczyzn w okresie dorosłości. Przedstawiono również adaptację narzędzia do diagnozy jakości życia małżeńskiego A. Hawkinsa oraz rekonstrukcję narzędzia do pomiaru płci psychologicznej.

W późnych godzinach wieczornych odbyło się zebranie członków i sympatyków Sekcji Psychologii Rozwojowej prowadzone przez przewodniczącą – prof. dr hab. Marie Kielar-Turską. Na Zebraniu zaprezentowano stronę internetową Sekcji: www.cba.sekcjapsychologiirozwojowej

Sesja plenarna, rozpoczynająca drugi dzień Konferencji, miała charakter uroczysty. Przewodnicząca Kapituły Nagrody im. Stefana Szumana – prof. dr hab. Maria Kielar-Turska wręczyła nagrody im. Stefana Szumana laureatom, którymi okazali się dr hab. Adam Putko z Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu i dr Adrian Kurcbart z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach.

Dr hab. Adam Putko wygłosił wykład pt. *Teoria umysłu a „zimne” i „gorące” aspekty kontroli poznawczej u dzieci w wieku przedszkolnym*. Autor przedstawił wyniki badań własnych, których głównym celem było sprawdzenie, czy rozwój zdolności do reprezentowania stanów umysłowych u dzieci w wieku przedszkolnym jest jednakowo silnie powiązany z rozwojem tzw. „zimnego” i „gorącego” aspektu kontroli poznawczej. Wyjaśnił rozumienie „zimnych” i „gorących” procesów kontroli poznawczej. Omówił metody wykorzystane do badań. Na podstawie uzyskanych wyników stwierdził, że zachodzi silniejszy związek między poziomem teorii umysłu a „zimnymi” procesami kontroli w porównaniu z „gorącymi”, jeżeli wziąć pod uwagę

całą badaną grupę. Jednak analiza wyników w podgrupach wiekowych wskazała na istnienie różnic we wzorcu zależności. O ile w grupie 4-latków wszystkie miary teorii umysłu były silniej powiązane z „zimną” kontrolą poznawczą niż z „gorącą”, to w grupie 3-latków tylko jedna z miar teorii umysłu wykazywała istotny związek z miarą kontroli poznawczej, w dodatku tylko z jej aspektem „gorącym”. Odwołując się do literatury przedmiotu, Autor wskazał na implikacje, jakie mają uzyskane wyniki dla problemu relacji między rozwojem teorii umysłu a procesami świadomej kontroli myśli i działań.

Dr Adrian Kurcbart, w swoim wykładzie zatytułowanym *Reprezentacja poznawcza ojca w ontogenezie*, omawiał badania mające na celu poznanie sposobu kształtowania się reprezentacji poznawczej ojca w ontogenezie. Wskazał na różnice w strukturze, treści i wartościowaniu reprezentacji poznawczej ojca ze względu na okres rozwojowy oraz płeć. Ponadto podjął problem związku pomiędzy reprezentacją Ja i systemem wartości a obrazem ojca. Za podstawę teoretyczną prowadzonych badań przyjął prace Jeana Piageta oraz Giseli Labouvie-Vief. Autor zaprezentował metody do badania reprezentacji poznawczej ojca, którymi były: Metoda Pól Semantycznych Michéa oraz Kwestionariusz Stylu Spostrzeżenia Shalita. Na podstawie przeprowadzonych analiz stwierdził, że osoby należące do okresu wczesnej i średniej dorosłości posiadały istotnie bardziej rozbudowaną reprezentację poznawczą ojca niż osoby we wczesnej adolescencji i późnej dorosłości, jak również, że kobiety cechowały się bardziej złożonym obrazem ojca w porównaniu z mężczyznami. Ponadto reprezentacja Ja oraz system wartości okazały się korelatami rozmaitych aspektów wiedzy dotyczącej ojca.

Wykłady wzbudziły zainteresowanie oraz dyskusję słuchaczy.

Następnie odbyły się cztery sympozja i sześć sesji tematycznych. Sympozjum pt. *Współczesna rodzina – jej oblicza, rola i problemy* prowadziła prof. dr hab. Hanna Liberska (UKW) i prof. dr hab. Wanda Zagórska (UKSW). Dyskutowane tu referaty dotyczyły:

modelu rodziny zdrowej i chorej, uwarunkowań wzorców przystosowania u młodych dorosłych, bezdzietności z wyboru u młodych małżonków, roli macierzyństwa w życiu kobiety, wpływu ojca na wybrane aspekty rozwoju psychospołecznego dzieci w okresie późnego dzieciństwa, teorii dojrzałości osobowej z perspektywy transmisji międzypokoleniowej w rodzinie, zmian w postrzeganiu roli i zadań rodziny, rytuałów rodzinnych. Sympozjum „Świat dziecięcej i młodzieżowej ekonomii” przygotowane przez prof. dr hab. Maryłę Goszczyńską (UW) oraz dr Sabinę Kołodziej z Akademii Leona Koźmińskiego w Warszawie obejmowało referaty, w których omawiano: wiedzę ekonomiczną dzieci w wieku szkolnym, wpływ reklamy telewizyjnej na preferencje konsumenckie dzieci w wieku przedszkolnym, socjalizację ekonomiczną, determinanty oszczędzania pieniędzy przez młodzież, rozumienie funkcjonowania banków przez dzieci, postawy młodzieży wobec wprowadzania euro w Polsce. Kolejne sympozjum, zatytułowane *Język i poznanie z perspektywy dzieciństwa*, było prowadzone przez prof. dr hab. Marię Kielar-Turską (UJ). Tematy należące do tego sympozjum to: rola słownika w przyswajaniu sprawności językowych, zasób słownictwa a wybrane aspekty gramatyki u dzieci w wieku 4–6 lat, zastosowanie wybranych zadań stworzonych w ramach międzynarodowego projektu COST Action A33 do diagnozy SLI u polskich przedszkolaków, pozycja społeczna i sprawności komunikacyjne w grupie rówieśniczej, korzystanie z informacji o przekonaniach innych osób w tworzeniu komunikatów perswazyjnych, „gorące” i „zimne” funkcje zarządzające u dzieci w wieku przedszkolnym. Ostatnie w tym dniu sympozjum prowadzący, dr Wojciech Dragan z UW, zatytułował *Biologiczne korelaty i uwarunkowania na przestrzeni życia*. Wyniki badań prezentowane przez osoby referujące wskazywały na: zmienność w genie kodującym neurotropowy czynnik pochodzenia mózgowego (BDNF) i negatywną emocjonalność u 4-miesięcznych niemowląt; temperament dzieci i dorosłych: wpływ genetyczny i środowiskowy; temperament niemowląt urodzo-

nych przedwcześnie versus o czasie w ocenie matek i ojców.

Sesję tematyczną *Rodzinne uwarunkowania rozwoju* poprowadziła dr hab. Zofia Dołęga (SWPS). Problematyka zawarta w referatach dotyczyła: zależności wzorców przywiązania i nadziei na sukces, interakcji rodzice–dzieci w sytuacji przewinienia, rodzin adolescentów, funkcjonowania młodzieży w rodzinach o różnej strukturze oraz systemowego ujęcia rodziny zastępczej. Kolejna sesja tematyczna, *Edukacja jako stymulator rozwoju*, prowadzona była przez dr hab. Dorotę Turską (WSZiA w Zamościu oraz UMCS). Przewodniczącą sesji rozpoczęła ją referatem *Edukacja jako „impuls rozwoju”? W kręgu Jungowskich inspiracji*. Pozostałe wystąpienia uwzględniały problemy: relacji nauczyciel–uczeń, wartości etycznych w percepcji nauczycieli, dzieci z klas integracyjnych i masowych, emocjonalno-społecznych wymiarów przejścia edukacyjnego dzieci 6-letnich, rozumienia dwuznaczności przez dzieci w wieku przedszkolnym, rozwoju muzycznego i psychoruchowego dzieci w wieku 5 i 6 lat, dzieci z rodzin niewydolnych wychowawczo w systemie szkolnym. Trzecia sesja tematyczna dotyczyła rozwoju zawodowego. Poprowadziła ją dr Grażyna Poraj (UŁ). Zawartych tu sześć wystąpień obejmowało zagadnienia i doniesienia badawcze dotyczące: funkcjonowania człowieka dorosłego w kontekście zawodowym, rozwoju zawodowego psychologów diagnostów, właściwości indywidualnych w rozwoju zawodowym nauczycieli, specyfiki kształtowania się tożsamości zawodowej lekarzy, planowania kariery w wyborach adolescentów, percepcji zawodów związanych z płcią. Kolejna – czwarta sesja – poświęcona była okresowi adolescencji i związanym z nim problemom dostosowania społecznego. Sesję prowadziła prof. dr hab. Grażyna Kwiatkowska (UMCS). Prezentowane referaty obejmowały zagadnienia nawiązujące do: sposobów reagowania młodzieży na presję społeczną, indywidualizacji życia młodych zagrożenia, znaczenia rodziny w rozwoju destruktywnych strategii radzenia sobie w sytuacji konfliktu społecznego wśród młodzieży gim-

nażalnej, czynników ryzyka niedostosowania społecznego młodzieży, w tym niepunktualności w realizacji zadań rozwojowych, modelu czynników ryzyka stylów myślenia przestępczego nieletnich oraz doświadczania sytuacji traumatycznych i potraumatycznego rozwoju u młodzieży. Sesja tematyczna *Komunikacja dzieci i dorosłych w świecie rzeczywistym i wirtualnym* uwzględniała zagadnienia związane z: mechanizmami rozwoju kompetencji komunikacyjnej, sprawczą mocą słów u dzieci i dorosłych, rozumieniem zwrotów językowych zawartych w wybranych kwestionariuszach osobowości przez dorosłych. Wskazano również na wideotrening komunikacji jako metodę wspierającą rozwój emocjonalno-społeczny dziecka z trudnościami w komunikowaniu się werbalnym oraz wpływ wirtualnej rzeczywistości na funkcjonowanie emocjonalno-poznawcze jednostki. Prof. dr hab. Maria Straś-Romanowska (UWr) poprowadziła sesję tematyczną poświęconą późnej dorosłości i wiekowi senioralnemu. Tematy tu referowane to: strategie radzenia sobie ze stresem a zadowolenie z życia kobiet i mężczyzn w wieku emerytalnym, funkcje zarządzające u osób w wieku senioralnym o różnym poziomie potrzeb edukacyjnych, poczucie jakości życia i cechy osobowości osób długowiecznych (90+), style poznawcze a sprawność różnicowania ekspresji mimicznych emocji u osób w okresie późnej dorosłości, adaptacja do zmian człowieka w wieku senioralnym.

Trzeci dzień Konferencji rozpoczęto III sesją plenarną, której przewodniczyła prof. dr. hab. Eleonora Bielawska-Batorowicz. Prof. dr. hab. Henryk Gasiul (UKSW) wygłosił wykład *Mechanizmy i zasady interpretacji rozwoju osobowości w świetle personalistycznej wizji człowieka. Perspektywa metateoretyczna*. Autor ukazał główne zasady rozwoju osobowości z perspektywy, określonej jako personalistyczna. Uzasadniając możliwość odwołania się do tej perspektywy, wskazał na badania nad motywacją ludzką, w których kluczowe znaczenie mają tzw. motywy Ja. To one zdają się wskazywać na jakość natury ludzkiej, która może być sprowadzona do natury osobowej. Motywy „Ja” pozwala-

ją również wnioskować o rodzaju atrybutów (właściwości) przynależnych osobie. Wykład poświęcony był omówieniu mechanizmów i zasad, które mogą wyjaśniać przebieg rozwoju osobowości. Autor uznał, że najważniejsza jest zasada określona jako „przywiązanie – dystansowanie – indywidualizacja”. Na każdym etapie życia ludzkiego następuje konieczność przywiązania do osób czy tych „wymiarów rzeczywistości”, które pozwalają na realizację najważniejszych atrybutów osobowych (jak np. godności, tożsamości, twórczości). Poza powyższą zasadą za ważne uznał też „relację pomiędzy perspektywą obiektywną i subiektywną” oraz „zewnątrz–wewnątrz oparcie”.

Autorem drugiego wykładu *Analizy przeżyciowe w psychologii rozwojowej* był prof. dr hab. Wiesław Szymczak (UŁ). Wyjaśniał, że analizy przeżyciowe nie dotyczą tylko efektów terminalnych. Są to specyficzne metody statystyczne, w których występują jednocześnie dwie zmienne wynikowe: status badanego zdarzenia (nastąpiło albo nie) oraz czas do wystąpienia tego zdarzenia. Zdarzenie takie może być określane bardzo różnie, jako np. osiągnięcie pewnej umiejętności lub osiągnięcie pewnej cechy w procesie rozwoju osobniczego. Szczególną klasą metod analizy danych przeżyciowych są modele z czynnikami (kowariancjami) zależnymi od czasu. Autor wskazał, że modele te mogłyby znaleźć zastosowanie w psychologii rozwojowej, gdzie nie tylko efekt końcowy pewnego procesu jest zależny od czasu, ale także czynniki warunkujące powstanie tego efektu również zmieniają się w czasie.

W ostatnim dniu Konferencji odbyło się pięć sympozjów i cztery sesje tematyczne. Sympozjum *Rozwój człowieka w perspektywie wartości* przygotowane było przez prof. dr. hab. Adama Niemczyńskiego (UJ) i prof. dr. hab. Marię Czerwińską-Jasiewicz (UW). Dyskutantem był prof. dr hab. Janusz Trempała (UKW). Referaty dotyczyły: znaczenia wartości w tworzeniu przez młodzież koncepcji na temat własnego życia, kształtowania kołowej struktury wartości w okresie dorastania, satysfakcji z pracy i dobrostanu psychicznego kobiet i mężczyzn o różnym statusie ro-

dziennym, wartości współczesnej młodzieży w kontekście kultury popularnej, wartości w percepcji szczęścia przez osoby w średniej dorosłości, religijności i poczucia koherencji u osób w okresie wczesnej, średniej i późnej dorosłości, wartości starości w percepcji osób w okresie późnej dorosłości oraz ich wnuków. Sympozjum *Dojrzały pracownicy w sytuacji wczesnej dezaktywizacji zawodowej (perspektywa psychologiczno-rozwojowa)* przygotowała i prowadziła dr hab. Ewa Rzechowska (KUL). Omówiono tu badania odnoszące się do: wczesnej dezaktywizacji zawodowej dojrzałych pracowników, ich relacji zawodowych i pozazawodowych, transformacji tożsamości osobistej w kontekście wczesnej dezaktywizacji zawodowej, transformacji motywacji zawodowej i poczucia jakości życia kobiet 50+ zagrożonych utratą pracy, decyzji zawodowych dojrzałych pracowników, zagrożeń wykluczeniem zawodowym z perspektywy pracowników służb doradczych. Sympozjum *Kształtowanie tożsamości osobowej w okresie dorastania i wczesnej dorosłości w kontekście znaczących czynników, procesów i zadań rozwojowych* prowadzili dr Dorota Czyżowska (UJ) i dr Michał Grygielski (WSB-NLU). Dyskutantem była prof. dr hab. Hanna Liberska (UKW). Referaty tu zamieszczone dotyczyły: budowania własnej tożsamości przez dorastających, stylów tożsamości i poczucia dojrzałości psychicznej w późnej adolescencji, znaczenia płci, cech systemu rodzinnego, jakości relacji rodzinnych i stylów przywiązania dla konstruowania stylu tożsamości, dobrostanu emocjonalnego, osobowościowego i społecznego młodzieży gimnazjalnej. Przedstawiono również polskie badania weryfikujące pięciowymiarowy model kształtowania tożsamości. Sympozjum ostatnie *Wybrane zagadnienia rozwoju poznawczego: teoria umysłu i zdolności twórcze* prowadził dr hab. Adam Putko (UAM). Omawiano zagadnienia związane z: doświadczeniami społecznymi dzieci w czwartym roku życia, przewidywaniem i uzasadnianiem zachowań w teście fałszywych przekonań, twórczą aktywnością późnej dorosłości. Wskazano na sztukę jako adaptacyjną wielomodalną stymulację po-

znawczą w twórczości. Dokonano analizy narracji młodych muzyków będących na różnym etapie rozwoju artystycznego.

Bardzo bogata i zróżnicowana problematyka omawiana była również w trakcie sesji tematycznych. Sesję tematyczną *Osobowościowe charakterystyki funkcjonowania jednostki w biegu życia* prowadziła dr hab. Danuta Borecka-Biernat (UWr). Prezentowane tu referaty skupiały się między innymi wokół zagadnień dotyczących: potrzeb, poczucia koherencji, przekonań postkrytycznych u osób w okresie wczesnej, średniej i późnej dorosłości, postaw wobec marzeń sennych, charakterystyki dzieciństwa, osobowościowych uwarunkowań trudności studenckich, osobowości studentów studiujących w kraju i za granicą, aspektu moralnego agresji w kontekście rozwoju współczesnego człowieka. Sesji tematycznej *Rodzicielstwo – zadaniem rozwojowym w okresie dorosłości* przewodniczyła prof. dr hab. Eleonora Bielawska-Batorowicz (UŁ). Analizowano tu wyniki badań związane z: powodzeniem prokreacji, neurotycznością, ekstrawersją, dystresem emocjonalnym i stężeniem kortyzolu w ślinie ciężarnych kobiet, stylem spostrzegania rodzicielstwa, ojcostwem jako zadaniem rozwojowym oraz zdolnościami do antycypacji zdarzeń u 6-miesięcznych niemowląt. Sesję tematyczną *Kontekst rodzinny funkcjonowania dzieci* poprowadził prof. dr hab. Bogdan Pietrulewicz (UKW). Przewodniczący wygłosił referat poświęcony diagnostyce rozwoju dziecka specjalnej troski. Kolejni referujący wskazywali na: trudności w funkcjonowaniu osób w różnym okresie rozwojowym w sytuacji chorób takich jak: cukrzyca, psychoza, niepełnosprawność w stopniu lekkim, jak również ocenie poddano sytuację matek dzieci objętych opieką domowego hospicjum. Omawiano zasoby i mechanizmy chroniące przed stresem dzieci i młodzież, powstawanie trudności wychowawczej oraz trudności w procesie podejmowania decyzji zawodowych przez młodzież wynikające z postaw rodzicielskich. Sesji tematycznej *Dorosły w obliczu choroby* przewodniczył prof. dr hab. Henryk Olszewski (UG i Szkoła Wyższa Ateneum w Gdańsku).

Dyskutowano tu problemy związane z: diagnozą wybranych rodzajów otępień, doświadczaniem choroby Alzheimera będącym źródłem zmian w życiu chorego i jego rodziny, funkcjonowaniem osób dorosłych z mózgowym porażeniem dziecięcym o różnym zakresie niepełnosprawności w obrębie systemu rodzinnego, jakością życia osób dorosłych z lekką niepełnosprawnością intelektualną, hospitalizacjami rehabilitacyjnymi w kryzysie związanym z doświadczaniem szumów usznych, lękiem przed śmiercią w wybranych okresach rozwojowych.

W czasie konferencji odbyły się trzy sesje plakatowe. Pierwsza poświęcona była jakości życia na różnych etapach rozwoju człowieka, przygotowana i prowadzona przez prof. dr hab. Marię Czerwińską-Jasiewicz (UW) oraz dr hab. Ludwikę Wojciechowską (UW). Drugą sesję plakatową prowadziła dr Anna Paszkowska-Rogacz (UŁ), a trzecią prof. dr hab. Nina Ogińska-Bulik (UŁ). Na początku Konferencji ogłoszono Konkurs na najlepszy plakat.

Podsumowując, problematyka wygłaszanych wykładów, referatów i prezentowanych plakatów była bardzo obszerna i wieloaspektowa. Najogólniej ujmując, można wskazać na cztery obszary rozważań. Pierwszy obejmował rozwój jednostki w kontekście jej indywidualnych, podmiotowych zasobów. Drugi uwzględniał rozwój osobowości w okresach dzieciństwa, adolescencji, dorosłości oraz senioralnym. Trzeci obszar wskazywał na rozwój w perspektywie społecznej, a zwłaszcza rodzinnej i małżeńskiej. W czwartym rozwój ujmowano w paradygmacie wartości rodzinnych, zawodowych, kulturowych, religijnych i edukacyjnych. Podkreślano znaczenie badań nad nowymi obszarami (media, ekonomia, wirtualna rzeczywistość), które mogą stymulować rozwój, jak również go zakłócać. Wskazano, że różnice indywidualne wyznaczają „niepunktualność” w realizacji zadań rozwojowych oraz duże znaczenie mają czynniki modyfikujące rozwój, takie jak stres, sytuacje traumatyczne, kryzysowe.

Szczególną wartością Konferencji stanowiła możliwość wymiany poglądów i wyników badań naukowców aż z 31 różnych ośro-

ków akademickich w Polsce. Poza oficjalnymi spotkaniami, uczestnicy Konferencji mieli okazję do nawiązania nieformalnych kontaktów w czasie uroczystej kolacji, która odbyła się w drugim dniu Konferencji, w restauracji Bierhalle, w Manufakturze, której gospodarzami byli członkowie Komitetu Organizacyjnego Konferencji – pracownicy Instytutu Psychologii UŁ

W trzecim – ostatnim dniu Konferencji, w godzinach wieczornych odbyło się uroczyste jej zakończenie. Podsumowania merytorycznego dokonała przewodnicząca XIX Ogólnopolskiej Konferencji Psychologii Rozwojowej – prof. dr hab. Iwona Janicka (UŁ). Przewodnicząca Sekcji Psychologii Rozwojowej, prof. dr hab. Maria Kielar-Turska podziękowała organizatorom i uczestnikom Konferencji. Następnie prof. dr hab. Maria Kielar-Turska oraz dyrektor Instytutu Psychologii prof. dr hab. Eleonora Bielawska-Batorowicz wręczyły nagrody za najlepsze plakaty. Cztery plakaty uzyskały największą liczbę głosów uczestników Konferencji. Pierwsze miejsce przyznano Justynie Harasimczuk, Karolinie Toczyłowskiej i Janowi Ciecuchowi z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego za plakat: *Związki wartości z osobowością – badania poprzeczne od dzieciństwa do dorosłości*. Na drugim miejscu znalazł się plakat dr Moniki Wróbel z Uniwersytetu Łódzkiego: *Rola zarażania afektywnego w kontekście rozwoju społeczno-emocjonalnego jednostki – przegląd badań*. Trzecie miejsce, z uwagi na taką samą liczbę głosów, uzyskały dwa plakaty: Magdaleny Kosno *Funkcje zarządzające a idea tutoringu rówieśniczego*, z Uniwersytetu Jagiellońskiego, oraz plakat Marii Kaźmierczak, Bogumiły Kielbratowskiej, Aleksandry Lewandowskiej-Walter i Justyny Michalek z Uniwersytetu Gdańskiego, *Charakter więzi rodzinnych oraz uwarunkowania ich kształtowania się w sytuacji okolo-rodowej*.

Kolejna, XX Jubileuszowa Konferencja Sekcji Psychologii Rozwojowej odbędzie się w Krakowie, na Uniwersytecie Jagiellońskim, gdzie Sekcja powstała a coroczne konferencje tam się rozpoczęły.